

**STROMY
SVOBODY** |
1918
— **2018**

100. VÝROČÍ VZNIKU ČSR VE TVRDONICÍCH

Zpráva o vyhlášení vzniku ČSR přišla na Moravu až 29. října 1918. Jak se tato zpráva dostala do Tvrdonic, vzpomínal později František Straka, který byl události svědkem jako sedmiletý chlapec.

„V Tvrdonicích žila paní Kamenská, selka a uvědomělá vlastenka. Paní Kamenská se 29. října 1918 vracela pěšky z trhu v Břeclavi. Když došla, nejprve se stavila za maminkou na poštovním úřadě: "Paní poštmistrová, jsme svobodni, jsme republikou, v Břeclavě se ohromně slaví!" Maminka hned zavolala tatínka. Ten pak běžel do školy za panem řídícím a na obec za starostou, který nechal vybubnovat nástup všech lidí. Celá vesnice se shromáždila na náměstí a sehnali se také muzikanti. Za pochodu hudby lidé volali: "Sláva!" Všichni se objímali a slavili vyhlášení ČSR. Od té doby jsem už tolik nadšení a krásy v mém rodném městečku neviděl.“ (Vzpomínky Fr. Straky, in: Clay-Eva ve vzpomínkách radisty skupiny a spolupracovníků, str. 115.)

Zajistit muzikanty bylo o to snazší, že v té době ve Tvrdonicích právě probíhalo hodové úterý. Byly to povolené hody s taneční zábavou po čtyřech letech. Večer se uspořádal **lampionový průvod**, který procházel ulicemi obce. Radostnou náladu a průběh oslav ve svých vzpomínkách zachytil také Jan Kukla z domu č. 252, který zrovna v té době doma ve Tvrdonicích dlel jako vojenský dezertér.

„Muzika hrála, lidé se radovali, objímali, tančili bezmála celý týden. Radost nesmírnou měly ženy, pokud věděly, že se jím vrátí jejich mužové, radost měla také děvčata, kterým se vraceli milenci. Vojáci odstraňovali z čapek rakouské znaky a nahrazovali je v československých barvách a z vojenských blůz strhávali válečná vyznamenání. Večer byl pak uspořádán lampionový průvod, který i s hudbou procházel ulicemi obce. Lid tehdy bez ohledu na povolání byl si velmi blízký a rozuměl si.“ (Vzpomínky Jana Kukli, Tvrdonice č. 252; SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově, Fond Jednotlivosti.)

Vzrušenou atmosféru prvních dnů vyhlášení ČSR dokládá vzpomínka Ing. Bohuslava Hrubého.

„...ihned po 28. říjnu, bylo v naší obci vybubnováno strážníkem, že Břeclava je ohrožena Němci, kteří se vraceli z fronty. Bylo oznámeno občanům a vyzváni v tomto směru, kdo má jakoukoliv zbraň, žádá se, aby šel na obranu Břeclavi. Pod vedením Jana Hasila, starosty obce a Jana Zháňala, rychle se občané shromáždili na návsi (asi za hodinu) s flobertkami a různými jinými zbraněmi v počtu asi 200 občanů a odpochovali do Břeclavi. V Kosticích se připojili k našim občané z Kostic a odešli společně na obranu Břeclavi. K vážným bojům, nebo šarvátkám s německými vojáky nedošlo. A transporty, které byly v břeclavském uzlu zastaveny, postupně byly vypraveny a odjížděly tyto přes Rakousko do Německa.“ (Vzpomínky Ing. Bohuslava Hrubého; SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově, Fond Jednotlivosti.)

Radost z vyhlášení Československé republiky byla umocněna ukončením války, která citelně zasáhla i občany z Tvrdonic. Velký počet mužů musel narukovat a mnoho z nich už nikdy domů se nevrátilo. Uvádí se, že z Tvrdonic **bylo odvedeno asi 540 mužů, z nichž bylo asi 200 raněno a 24 jich padlo.** Zůstalo po nich 14 vdov a 37 sirotků. Navíc nastala bída, nedostávalo

se potravin, byla vyhlášována nejrůznější nařízení zákazů a omezení, panovala atmosféra strachu z udavačství a vynucené povinnosti loajality k mocnářství. Např. někteří (zvláště mladí hoši) odcházeli po mši z kostela při zpěvu císařské hymny. Aby se tomu zabránilo, museli kněží z Tvrdonic upozorňovat věřící na případné následky.

Na válečné období opět vzpomíná Ing. Bohuslav Hrubý:

„V r. 1914, kdy začala I. světová válka, nastaly velmi těžké časy, strádání, bída. Potravinové lístky nebyly. Každý se snažil někde sehnat něco k jídlu. Lidé z měst jezdili na vesnice shánět potraviny. Sedláci, kteří byli na okraji hospodářského krachu, si nechali velmi dobře platit za potraviny. Lidé z měst museli platit oděvem, ženy dávaly sukně a prádlo za trochu mouky, luštěnin a za trochu jídla, nebo omastku.“ (Vzpomínky Ing. Bohuslava Hrubého; SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově, Fond Jednotlivosti.)

V té době veškeré práce spočívaly na bedrech žen, dětí a starých lidí. Vojáci, kteří se vraceli domů na dovolenou, se odmítli vrátit na frontu. Tito dezertéři se pak ukrývali v lesích (případně po domech u známých) a tvořily tzv. **zelené kádry**. Četníci ani přivolané vojenské jednotky nebyli s to je pochyťat. Někteří zběhové se dopouštěli výtržností. Přepadávali na hrušeckém nádraží vlaky a uloupené věci (nábytek, cukr, látky, potraviny) v noci odváželi do Tvrdonic, kde byly předmětem výnosného obchodu.

Po vyhlášení republiky se řada zelených kádru přihlásila do **Slovácké brigády**, kterou formoval na jihu Moravy neoveský rodák setník Cyril Hluchý z pověření brněnského Národního výboru. Do Slovácké brigády se přihlásilo asi **58 Tvrdončanů** a asi 62 Kostičanů. Úkolem brigády bylo zajistit pořádek, obsadit tzv. zněmčelé území a střežit hranice s Dolními Rakousy. V roce 1919 byla Slovácká brigáda reorganizována v Slovácký pěší pluk.

Nové Československo si každoročně připomínalo výročí svého vzniku. Hned v roce 1919 dne 11. května byla vysazena **první Lípa svobody** na návsi v blízkosti kostela (dnes již neexistujícího). Stalo se tak za účasti velkého počtu místních lidí a z okolních obcí. Dostavil se rovněž poslanec Malý, kterému jeli místní krojovaní chlapi na koních naproti jako bandérium. V lampiónovém průvodu chlapi nesli na nosítkách lípu. Kolem nich šla děvčata, která byla rovněž v krojích. Hoši strom zahrabali a po nich pak občané, kteří házeli hrstky hlíny a vyslovovali svá přání. Pí. Michalicová později (v roce 1968) vzpomínala, že v myšlenkách na svých šest dětí měla toto přání: *„Kéž by nám ta lípa přinesla tu opravdovou svobodu, abych si ty děti mohla řádně vychovat. A chvála Bohu, však jsem jich řádně vychovala.“* Při sázení se zpívala hymna, po které následoval slavnostní projev poslance Malého, pak zpíval sbor píseň "Lípo, lípo, lípo naše československá" a nakonec se recitovala báseň. Lípa byla chráněna železnou ohrádkou a konaly se u ní různé vzpomínkové akce.

U příležitosti dvacátého výročí vzniku ČSR byl založen z popudu obce Okrašlovací spolek Tvrdonice, jehož nejvýraznější osobou byl řídící učitel František Všeticka. Rovněž k zmíněnému jubileu byl postaven pomník obětem I. světové války.

V roce 1968 (28. října) byla v parku před Dělnickým domem vysazena **druhá Lípa svobody**.

V letošním roce náš spolek vysadil **celkem tři Lípy svobody**: první v rodišti Tomáše Garrigue Masaryka – v hodonínské nemocnici, druhou v břeclavské nemocnici a třetí v areálu Základní školy Tvrdonice. Také obec letos sází v pořadí už třetí Lípu svobody. Doufejme, že právě tahle bude mít více štěstí a přetrvá ve zdraví přinejmenším sto let jako naše republika. Aby se tak skutečně stalo, je třeba mít stále na vědomí jeden z pravdivých výroků TGM: „**Tož demokracii bychom už měli, teď ještě nějaké ty demokraty.**“

PRAMENY A LITERATURA:

- Státní okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově, Fond Jednotlivosti. Vzpomínky Jana Kukli, Tvrdonice č. 252
- Státní okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově, Fond Jednotlivosti. Vzpomínky Ing. Bohuslava Hrubého;
- Státní okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově, Fond Archiv obce Tvrdonice, Obecní kronika.
- Lukáš Lexa, Vojáci Slovácké brigády očima historické statistiky, Brno, 2018.
- Jan Janák, Tvrdonice, Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1986
- Jindřich Fiala a spol., Clay-Eva ve vzpomínkách radisty skupiny a spolupracovníků, P3K, 2014.

AUTOR: Ing. Leoš Doskočil, Ph.D.

Okrašlovací spolek Tvrdonice
www.okrspoltvrdonice.wbs.cz

Výsadba Lípy svobody členy spolku v rodišti TGM za účasti vedení nemocnice, místostarostů Hodonína, ředitelky hodonínské knihovny a profesora z Mendlovy univerzity.